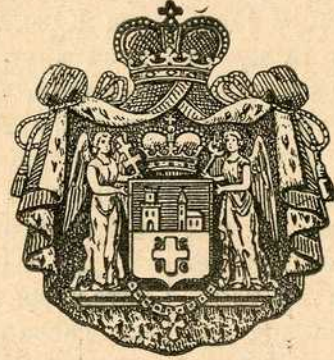

СРПСКИ СИОН

Год. X.

Број 10.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК:

УРЕДНИК:

Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 5. марта 1900.

„Браћа Христова“

библијско-историјска расправа

— Панта С. Бицики. —

(Наставак).

Док једни тако узимају, дотле други опет стављају све тежиште критерија на сродство Јосифа и Клеопе. Ти се опет ослањају на казивање Хегезипово, који, као што знамо, прича, да су Јосиф и Клеона била два рођена брата. Њима је свеједно, да ли и жене њихове беху међу собом у сродству, но им је главно, да су Јосиф и Клеона били. Тако н. пр. вели Schegg: „Очеви беху браћа, а да ли су исто тако биле и матере сестре или да ли је жена Клеопова само као јетрва Матере Христове названа сестром њезином, нема никаква утецаја на наше питање. *Сродство очева вредило је на првом месту и дозвољавало је да се обострана деца могу међусобно називати браћом.*“* Дакле овима је главно сродство њихових очева а онима матера. Они се ослањају на казивање Јеронимово а они опет Хегезипово. По онима су то

била Христова браћа од тетке а по овима опет од стрица. Па ко да им верује, ко би могао поћи за њима, те њихово тумачење усвојити?! И они су сами то увидели, те неки од њих опет, да тобож' оба та мишљења пекако изравнају, примише и усвојише сасвим неко треће, опет ново. Они тврде, да су то била Христова браћа и од стрица и од тетке. Наиме Јосиф и Клеона, два брата, имађаху за жене две рођене сестре, две Марије. Брак међу зетовима у том смислу, да два брата узму себи за жене две сестре, није ништа чудновато, те не беше забрањен ни законом Мојсијевим. Шта више така брак не беше у последње време у уском кругу Давидова племена никаква реткост. Месијино очекивање спајаше још тешње поједине чланове тога племена, те и њихово таково узимање сигурно томе припадаше.

Но да се вратимо разлозима, који су руководили римокатоличке и неке протестантске тумаче, да тако тумачење приме.

Они су хтели тиме да избегну тобожњу противност у казивању Јеванђелиста, те су зато покушали, да докажу, е је Марија,

* в. Evangelium nach Matth. стр. 247.

мати Јаковљева и Јосијина једно исто са Маријом Клеоповом. Но да видимо, да ли ту може бити противности.

Ако мало боље загледамо у казивање Јеванђелиста, видећемо, да прва два Јеванђелиста (Матеј и Марко) описују један а Јован други моменат, те стога су то разне женске, које Јеванђелисти спомињу. Јер ако то немамо на уму, то би нас идентификовање те две Марије дотле довело, да бисмо онда из казивања Матејева и Маркова морали закључивати, да код крста Христовог не беше Матере Његове.

Даље се то мишљење оснива на томе, што се Марија Клеопова назива код Јована (19, 25.) сестром Марије, Матере Господње. Пошто смо побили први разлог, да су Марија, мати Јаковљева и Јосијина и Марија Клеопова идентичне особе, то би већ сам по себи овај разлог морао отпасти.

Из главе 19. стиха 15. св. Јеванђеља по Јовану, које гласи: „*Ἐτοῦχος* же при крстѣ *Ἰησοῦ* мати *Ἐγω*, и сестра матере *Ἐγω*, *Μαρία* Клеопова и *Μαρια* Магдалина“ закључиваху они, да је Марија Клеопова била сестра Матере Христове. Но да ли је таки закључак правилан? Да и не говоримо о ауторитету Пешита, у коме стоји још „и“ пред Маријом Клеоповом, морамо рећи, да се данас у опће прима, да су код крста Христовог стајале *четири* жене, наиме: а) *Марија*, Мати Христовог, б.) њезина сестра *Саломија*, мати синова Заведејевих, коју њен син св. Јеванђелист Јован из скромности не спомиње, в.) *Марија Клеопова* и г.) *Марија Магдалина*. Тако је тумачење сасвим правилно, јер је у потпуном складу са свештеним Предањем.

Но све да допустимо, да је Марија, мати Јаковљева и Јосијина, једна иста са Маријом Клеоповом, а ова да је заиста сестра пресвете Богородице, опет не знамо, чиме би могли доказати, да је Марија Клеопова исто што и жена Алфејева. Тумачење њихово, да грчко *Κλωπᾶς* и *Ἀλφαῖος* јесу само две разне варијанте, које су настале услед разног изговарања — општријег или мекшег — арамејске речи, која им одговара, мора се сасвим одбацити, јер

је оно постало самовољно. Арамејска реч *halraj* одговара у грчком само речи *Ἀλφαῖος* јер се у свима сирохалдејским преводима новозаветног канона свагда само *Ἀλφαῖος* преводи са *halraj*, док за грчку реч *Κλωπᾶς* или *Κλωπᾶς* има у сирохалдејским преводима други облик *klepoja*.* Па ни сам бл. Јероним, и ако је држао Марију Клеопову за жену Алфејеву није никад помишљао на то, да призна, да је Клеопа и Алфеј једно те исто, а за њега бар знамо, да је добро знао јеврејски језик.

До сада смо дакле видели, да су римокатолички и неки протестантски богослови на сасвим криву путу, јер самовољно идентификују Марију Клеопову са Маријом, матером Јаковљевом и Јосијином. Но није то све! Њима као да и није баш много стало до тога, које је Марија једна или друга, но изгледа, да им је то само средство, да достигну своју главну сврху, а та је:

Истовешност Јакова „брата Господњег“ са Јаковом Алфејевим, апостолом Христовим.

Ово је њима главна сврха и зато су они узели све могуће у помоћ, да ту сврху постигну. Но све им је ипак узалудно, јер је нигда постићи не могу. За такову тврдњу они никада не ће моћи наћи правих доказа, јер оно, на чега се они позивају, нису никакви. Па да видимо, на што се они позивају и чиме хоће, да докажу темељивост своје тврдње?

Осим што се позивају на све оно, што нам је већ од пре познато — на истовешност Марије Клеопове и Марије, матере Јаковљеве и Јосијине, на истовешност *Κλωπᾶς* и *Ἀλφαῖος* — указују они још на Јакова као апостола (Гал. 1, 19.) поткрепљујући ту своју тврдњу претпоставкама, да је Јаков „брат Господњи“ имао браћу Јосију, Симона и Јуду (Марко 6, 3.) а Јаков Алфејев је окружен лицима, која носе слична имена (Лука 6, 15—16; Јуда 1, 1; Мат. 27, 56; Јов. 19, 25.) и да допуштање разноликости међу Јаковом Алфејевим и Јаковом „братам Господњим“ мора дотле довести, да читаву једну групу имена морамо из цркв. предања избрисати,

* О томе види опширније у чланку Siefert-ову у *Realencyklopedy VI*. Св. 463. и 464. стр.

јер о Јакову Алфејеву и о личностима, које се с њиме спомињу, Јуди и Јосији, предање готово ништа не спомиње. При томе је још непоњатно, веле они, којим се начином Јаков „брат Господњи“, пошто није био у броју дванаесторице апостола, могао тако узвисити после Господњег узнесења на небо и постати главом општине Јесусалимске, матере свију цркава. Све нам то налаже, веле они, да примимо тумачење, да су Јаков Алфејев и Јаков „брат Господњи“ једно те исто лице.

Као што они ничим не могу доказати, да је Марија Клеопова једно те исто лице са Маријом, матером Јаковљевом и Јосијином, тако је исто тешко сагласити се с тим, да су апостол Јаков Алфејев, Симон Зилот и Јуда, очевидно син а не брат Јаковљев, који се налазе у броју дванаесторице, били међу собом браћа. Осим тога св. Јеванђеље по Јовану (17, 5.) јасно нам говори, да „браћа Христова“ скоро све до смрти И. Христа још нису веровали у њега као у Месију, а тако исто, да су се и после узнесења Господњег јасно разликовали од апостола (Дела Ап. 1, 14.)*

Већ из овога се јасно види, да таково тумачење нема смисла, па ипак ћемо настојати, да још јаче оборимо ту ипотезу западних тумача.

Ми смо већ видели, да се у Јеванђељу Јованову говори, да „браћа Христова“ дуго нису веровала у Њега (7, 5.), па како онда може бити Јаков „брат Господњи“ једно исто лице с апостолом Јаковом Алфејевим, који је као апостол у Њега веровао. То исто видимо и код других Јеванђелиста. Тако из св. Јеванђеља по Марку (3, 31—35.) излази, да се „браћа Христова“ нису прикључила присталицама Христовим, а још мање, да су припадала кругу Његових апостола. То исто се види и из Матеја (Мат. 12, 46—50.), шта више они се од апостола разликују (Мат. 28, 7—10.). У Делима Апостолским (1, 13—14.) говори се: „И кад уђоше, попеше се у собу где стајаху Петар и Јаков, и Јован и Андрија, Филип и Тома, Вартоломије и Ма-

теј, Јаков Алфејев и Симон Зилош и Јуда Јаковљев. Ови сви једнодушно беху једнако на молитви и у мољењу са женама, и с Маријом, матером Исусовом и браћом Његовом.“ Зар не може свако одавде јасно увидети, да се „браћа Христова“ не само битно разликују од апостола, но да је и Јаков Алфејев сасвим засебна личност, коју нико не сме бркати са личношћу истоименог „брата Христовог“. Та бар ово је место Св. Писма сасвим јасно и ту не може бити разлике у тумачењу! Апостол Павао их такођер броји осим апостола и разликује их од њих (I. Кор. 9, 5.).

То уверење о разлици ове „браће Христове“ од осталих апостола одржава се у цркви још од првих времена. Тако већ Хегезип вели о Јакову: „*διαδέχεται δὲ τὴν ἐκκλησίαν μετὰ τῶν ἀποστόλων ὁ ἀδελφὸς τοῦ κυρίου Ἰάκωβος ὁ ὀνομασθεὶς ἐπὶ πάντων δίκαιος* (Јевсевије: цркв. ист. 3, 32.).** У апостолским установама такођер налазимо потврде, којима се потврђује различност „браће Христове“ од апостола. Тако н. пр. у књизи VI. глави 12. стоји између осталог и ово: „*Tunc placuit nobis apostolis, et episcopo Jacobo, et senioribus cum omni ecclesia.*“*** Или на другом месту се набрајају „*qui praedicarint catholicam doctrinam et quae sint illorum praecepta,*“ те се ту поред дванаесторице набраја још и Јаков и Павао. То место гласи: „... *in unum congregati nos, Petrus et Andreas, Jacobus et Joannes, filii Zabedaei Philippus et Bartholomaeus, Thomas et Matthäus, Jacobus Alphaei et Lebbaeus cognomento Thadaeus, ac Simom Chananaedus et Matthias loco Judae anumeratus nobiscum; item Jacobus frater Domini, episcopus Hierosolymitanus, nec non Paulus gentium doctor, vas electionis (lib. VI. cap. 14.)*“****

Из свега овога, што смо досада навели,

* „Црквом пак управљаше после апостола брат Господњи Јаков, назван од свију праведни.“

** Тада се свиди нама апостолима и епископу Јакову и старешинама са читавом црквом.“

*** „... ми скупљени заједно: Петар и Андрија, Јаков и Јован, синови Заведејеви, Филип и Вартоломеј, Тома и Матеј, Јаков Алфејев, Левија прозван Тадеј и Симон Кананејац и Матија, који нам је прибројан место Јуде; затим Јаков брат Господњи, епископ јерусалимски и Павао учитељ народа и сасуд изабрани.“

* Упор. А. Иваловъ: Обзорѣніе посланій апостолскихъ стр. 8.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

може се сасвим јасно видети, да се „браћа Христова“ свугде разликују од апостола, те не припадају њихову кругу. Одатле наравно излази, да Јаков Алфејев, апостол Христов, не може бити једно те исто лице са Јаковом, који се јасно разликује и одељује од апостола.

Када сада и ово, што смо мало пре рекли, додамо оним чињеницама, које су нам браниле, да примимо тумачење неких католика и протестаната, да су „браћа Христова“ деца Алфејева, те тако из тих чињеница као премиса начинимо правилан закључак, то ће исти морати гласити сасвим неповољно по те тумаче. Видели смо да они не могу доказати, ни да су се синови Алфејеви називали браћом Господњом, а ни да су иста „браћа Христова“ опет припадала кругу апостолском, јер против њих говори и св. Писмо и Св. Предање.

Тиме смо завршили излагање и побијање римокатоличког тумачења. Извели смо тачку по тачку његову и сваку оборисмо јаким доказима, против којих они не могу наћи противдоказа, јер су приљени са врела истине, приљени из Св. Писма и доставерног црквеног Предања.

(Наставиће се.)

О узроцима ширења назаренства

СА КОНКРЕТНИМ ПРЕДЛОЗИМА О ПОСТУПКУ ПРОТИВ ИСТОГА.

Расправа Милана Попадића.*

Много се говори пише и расправља о томе: како многи чланови негда тако дичног, Цркви

* Закључком својим од 29. априла 1899. решио је свештенички збор Карловачкога протопрезвитерата, да ће на овогодишњем збору своје узети у претрес питање, о којем се расправља у овој расправи. Господа и браћа: Максим Живковић, парох Ново Карловачки, Милан Попадић систем. парох. помоћник у Војци и Симеон Аранички парох Ст. Пазовачки, примили су се дужности, да о томе питању збору рефериршу и поднесу конкретне предлоге. Г. Попадић је у ту цел написао ову расправу и послао је нама да је штампамо, како би се чланови збора могли за времена упознати са његовим у томе питању мислима и предлозима, те о њима спремити своја мишљења, односно предлоге. У ту цел доносимо ову расправу г. Попадића, препоручујући је пажњи целога нашега свештенства, а понаособ у протопрезвитерату Карловачком. Зар не би интерес ствари захтевао, да у овом, не мало важном питању, и други протопрезвитератски зборови понесу своје предлоге и донесу своје закључке, те да их путем

и Православљу своје оданог народа српског, сами себе одбијају од недара нежне мајке св. цркве наше православне, изалазе испод крила лепе вере своје прадедовске и прелазе у назаренство, да тамо нађу спасења души својој.

Сувише би оштро судили, када би тврдили, да је лепа вера наша православна у народу нашем клонула, а црква пак да је немилост постала; јер има предела народа нашег, где је вера у својој старој чистоти, а црква је велика поштовања светиња. Али поред тога нашег блажијег погледа, ипак — са болом у души — признати морамо, да је најезда те секте назаренске знатно у све крајеве Митрополије наше продрла, па и данас продира.

Па када је то у истини тако, онда је време, да се на овој странпутици застане, и да се прво нађу узроци: зашто народ наш прелази у назарене? Када се то питање реши, онда треба, аналогно томе, испитати: Шта треба да се ради и како да се поступи, па да се Њива Божја оплеви од кукоља, а да се сабере родно класје чисте, праве и истините вере, љубави и ревности према св. богослужењу нашем, а оданости и синовској покорности цркви нам православној, тој верној и строгој чуварици чисте и неповређене науке Божје — св. Јеванђеља.

Питање то: зашто народ наш у назарене прелази, јесте врло опсежно. То је једна студија, којој би много труда и времена посветити ваљало, да би се иста потпуно решити и исправити могла.

По моме мњењу пак први и најглавнији узрок зашто народ наш у опће у назарене прелази, јесте: болесно стање вере наше. Другим речима: у народу нашем данас већином је овладала равнодушност према вери и цркви својој, као и према милој народности и Српству своје. Цркве наше при св. богослужењу већином су празне. Онај свети занос за лепом вером православном, који је негда у народу нашем мученике стварао, већином се данас угасио у срцу народа нашега; па уместо тога ухватила је места у души његовој: хладноћа и успавано чувство побожности и љубави према својој вери, цркви и светињама.

окојних протопрезвитера један другом у своје време саопште.

Ур.

То и таково унутрашње абнормално душевно стање — код већине чланова народа нашега — налази израза свога и у спољашњој девалвацији цркве своје и отпађивању од ње; у нехату и немару према вери, Православљу и Српству. Па по томе и плод те тако жалосне појаве у народу нашем, јесте то: да већини нижег сталежа народа нашег оскудева религиозно образовање, оскудева потпуно знање лепе вере своје православне и право и истинито разумевање науке јеванђеоске; оскудева му знање о оној најсветијој и најузвишенијој мисији земног и рукотворног храма, који по наредби самога Бога — са св. Јеванђељем у руци — отвара нам двери оног нерукотворног храма небесног и вечног, царства благодати и славе Божје. Зато они и ремете онај компас, који нам пут к јединству вере и утврђењу у истој показује; те по речима Апостоловим бивају: „Мала деца, коју љуба и заноси сваки ветар науке у лажи човечјој путем преваре“ (Ефесц. 4. 13).

Да, часни зборе, ти чланови народа нашег, који тако лако напуштају веру своју прадедову и самовољно иступају из заједнице наше, коју црква наша одржава, који шта више и презиру цркву своју и њој су неблагодарни, која их је материнским млеком св. Јеванђеља хранила и одхранила и име им хришћанско дала, која их је са Богом познала, а душу и срце њихово најсветијим осећајима побожности напунила; — ти чланови народа нашега, велим: заиста да су по уму, разуму, знању и разумевању вере своје — малена деца, када их може занети и поколебати ветар лажне и тамне науке назаренске, у којој је тако јасна и очигледна она превара, да се царство небеско тако лако задобити може, и то баш нигде и никако друкчије него с њима у заједници — у скупштини њиховој.

Но можда ће когод рећи: ту је школа и црква, ту је отворено поље за свештеника, да развије свој најобилатији рад у Винограду Господњем, да у срца поверене му дечице — тога маленога народа — усади знање праве и истините вере, срдачне и нелицемерне побожности, љубави и оданости према цркви својој православној, да им усади у срце понос према милој народности и Српству својем. Узмимо да вредан катихета и свештеник, свестан високога позива свога, сав труд и ревност

своју уложи на ту, доиста прву и најглавнију дужност своју свештеничку, те да је дело то и труд његов и успехом крунисан; то која је вајда од свега тога, када се свештенику неда прилика, да тај тако благотворни и корисни рад свој за народ и цркву може и даље редовно у пофторној школи продужити, а за тим са одраслом младежи у све недељне дане кроз целу годину науку вере обдржавати, те тако у томе раду своје целину имати и подмладак поверене му пастве — ту узданицу народну — од раног детинства до потпуног узраста у вери учити, на редовно похађање цркве одушевљавати, народносно свест у њима будити и у лепом Православљу и с њим скопчаним лепим обичајима нашим народним — челичити.

Тако би то било, да је тако. Но ми пак видимо да у црквено-народном животу нашем сасвим друкчије бива. Начме: Српче сврши основну школу и потребно знање у веронауци получи, и под руководством савеснога и вредног катихете свога наоружа се у сва оружја духовна, како би у животу својем могао на супрот стати сваком непријатељу вере, цркве и Православља свога. Но чим се то ђаче српско ослободило обвезности законом прописаног редовног похађања школе, цркве и учења веронауке, оно је одмах, по упуству својих родитеља, на домаћи посао прионуло, и то у такој и толикој мери, да никада више — осим највећих празника — у цркву не долази. При томе пак меродавне власти већином слабо пажње томе поклањају, да школска младеж законом прописану недељну школу, а одрасла младеж пак науку вере редовно похађа, где би се свештенику најлепша прилика пружила, да са повереном му младежи веронауку понавља, те их тако у знању и разумевању истога предмета све више и више усавршава. Зато ми у црквама нашим при св. богослужењу најмање видимо онај део народа нашег, који треба да је највише заступљен у цркви својој; ми врло ретко гледамо у цркви при богослужењу младеж нашу — ту узданицу народну. Она неће да се у својем св. храму учи у вери својој, да душу своју занавља поносом Православља свога, да се учи чистоти срца, смерности, кротости и свима другим хришћанским врлинама, које највећма младост красе. Она се од те најглавније и најсветије дужности своје Хришћанске са овим речима испривава: нисмо ми

стари да у цркву идемо, код нас није обичај да млад свет у цркву иде. Такву дакле равнодушност према вери и светињама својима и небрежљивост у похађању цркве своје из тога младићког доба свога, преноси младеж наша — по удомљењу своје — и на породични живот свој, на доба младога Србина и Српкиње православне. Шта више у томе добу своје многи из народа нашег похађање цркве своје сасвим напуштају, те и на највеће празнике у њу не долазе; јер су се сада и те обвезе ослободили, те не морају, као у добу младићком, своје лепо и раскошно одело и накит у цркви пред светом показивати, ради чега су једино многи у томе младом добу своје и ишли у цркву.

Таквом једном, душевно сасвим запарложеном човеку нашем, у средњем добу живота његова, који од свога венчања никада у цркву долазио није, коме од знања веронаучног — из школског му доба — ништа преостало није, који врло често — не са кривице свештеника свога — него са свога сопственога нехата и немара, није своје знање у вери и право и истинито разумевање јеванђеоских истина богатио са најбогатије трпезе св. Јеванђеља, нити је пак хтео слушати: о вери, добрим делима, покајању и царству небеском у цркви својој православној; — таквом, дакле једном Србину православном — приступа фанатизовани мисионар назаренски, тутне му у руке св. Писмо у српском преводу, хвали његово особито лепо и течно читање, указује прстом на извесна места св. писма, која назарени у заблуди својој против свештенства и цркве наводе, те по извесном неком начину, са простим народним речима почне му говорити: о вери, кајању и царству небеском, те га позива у њихову заједницу — у скупштину; обећаје му, да ће са тако лепим читањем својим код њих далеко дотерати, да може временом постати њихов проповедник и старешина. Та и таква пропаганда, од стране мисионара назаренскога, много се пута понавља. Он не нацупшта жртву своју, но узастопце за њом иде и мами је у јато своје. Напоследку, у души маловерног православног Србина, који довољно не познаје ни веру своју, као ни оне дивоте и чари духовне, које нам пружа вера и црква наша православна, рађа се сумња о спасоносној мисији цркве своје, по томе наступа

колебање у души његовој; он подлеже искушењу лажног апостола и — пође у скупштину. Мисионар назаренски још не мирује. Сад му доводи у кућу неколико најбољих певача и певачица из збора њиховог, те они из „Харфе Сионске“ певају и православном Србину нову веру сладе. Наступа прелом. Православни Хришћанин, који је и иначе за своју цркву сасвим мртав био — јер је никада није похађао, нити је пак св. тајне примао — под утицајем маловерности и хладноће према Православљу свом, под утицајем самољубља свога, да ће у дружини назаренској какво часно место заузети, коначно раскршта са вером и црквом својом и постаје окорелим назаренцем.

У тима напред побројаним фактима налазимо ми узрока тој веома жалосној појави у народу нашем, да међу онима, који отпадају од вере своје и у секту назаренску прелазе, већином се налазе млади људи у добу од 30—40. година живота свога, који су иначе редовно основне школе свршили, те потпуно читати и писати знају, па су неки од њих радо и лепо књижевност своју пратили. Ако је пак гдекоји од тих младих људи иначе црквен човек био, те тако знање своје у вери православној није занемарио, него се у томе још усавршавао, па шта више знањем својим и услуге цркви својој чинио и појањем својим благољепност службе Божје увеличавао — те при свему томе ипак отпао од цркве своје и к назаренству пребегнуо; то је он често учинио зато, што му се није испунила жеља његова, да буде или сталан певац црквени са платом, или перовођа црквено-општински, или друго шта слично томе, што је са личношћу или самољубљем и честољубљем скопчано. Дакле, млади Србин тај прешао је у назарене за инат, да — ако не користољубље, а оно барем своје самољубље и сујету задовољи.

Из до сада реченога јасно се увидети може, да је појави и ширењу назаренства у простом народу нашем први и опћи узрок тај: што народ наш не зна и већином не разуме вере, што не познаје довољно цркве своје. А то бива зато, што се народ наш отпадио од дивних и побожних обичаја својих народних са вером и народношћу својом тесно скопчаних — што је напустио цркву, те у њу никада или пак врло ретко долази, једном речи: што је вера у народу нашем оболела.

Делимично пак неки чланови из простог или занатлијског сталежа народа нашег прелазе у назарене из тога разлога, што их и сама та помисао, да ће они тумачити Јеванђеље, да ће постати: учитељи, проповедници, старешине, па и пророци назаренски — сама их дакле помисао та — опија и заноси, те неодољива нека чежња за славом том вуче их к циљу тих славољубивих жеља својих. Пошто се пак из непохађања цркве народа нашег рађа и његово незнање вере, неразумевање св. Јеванђеља и значаја дивних обреда цркве наше, као и изумирање чувства за своје Српство и Православље; — то се онда сасвим поуздано тврдити може, — да је малаксалост и оболелост вере, и небрежљивост у похађању цркве корен и мати назаренству.

После овога као најглавнијега узрока ширењу назаренства у народу нашем, све оне друге неудаће, мане и недостатци како у унутрашњем животу саме цркве, односно у делању и раду заступника њезиних; тако и у спољашњем животу како дотичних фактора, тако и осталих чланова народа нашег — нису толико узроци самом отпадању његовом од вере своје прадедовске, колико су узроци већем и рапиднијем ширењу и укоревљавању те секте у народу нашем. То су узроци са којих у средини нашој јачају и све већег полета добијају крила мисионарства назаренског, које није поникло у народу нашем, него држим да је тенденциозно са стране пренето, па и данас се преноси у народ наш, у тој намери, да се обори лепо Православље, а с тиме уништи и дично Српство наше.

Но сад да пређем на започети задатак, те да расветлим споменуте мане и недостатке наше са којих се непријатељ вере наше међу нама тако јако одомаћио. (Наставиће се).

Тумачење речи и назива,

који се у црквеном језику употребљавају.

По Михајловском „Словару“ и другим изворима ради

Ст. С. Илић.

(Наставак)

Г.

Гаввад — је јеврејска реч и значи *силе, војске*. Овим се називом означава све што је створено видљиво и тачно уређено као

војска, а исто тако и све што је створено невидљиво т. ј. ангели. Саваотом се назива Бог — Господ **Гаввад** —, јер је Он господар над силама т. ј. створитељ и управитељ видљивог и невидљивог света.

Гаккосз. — Грчка реч *σάκος* значи — *врска, џак*, а такође се њоме означава и *тесна, жалосна хаљина*. Сакосом се назива у цркви горња одећа архијерејска, која је слична кратком стихару. Грчки цареви, кад год су у цркву ишли, облачили су сакос, за знак смерности и понижености своје пред Богом; одећом овом одликовали су они с почетка највише црквене достојанственике — патријархе, за тим митрополите, а временом ушло је у обичај, да ју употребљавају сви епископи без разлике. У Русији је заведен сакос у општу употребу, тек од доба Петра Великог, а пре тога су га облачили само патријарси и митрополити, а остали епископи су служили у обичним свештеничким фелонима.*)

Гамогласенз. — Самогласнима се називају стихире, које имају свој сопствени напев.

Гвкѣтиленз — је исто што и *ѣзапости-ларій* (в. дотичну реч).

Гвкѣтильничныа молитвы. — Овако се називају молитве, што их свештеник чита пред царским дверима на почетку вечерње, док се у певници чита предначинателни псалом. Светилничнима се називају с тога, што се читају у оно доба, у које се због недостатка дневне светлости, осветљава црква запаљеним свећама.

Гващенникз (в. *ѣрей*).

Гващеннодѣйствіе — (в. *Литургіа, Евхарістіа*).

Гедмица — је збирна именица, којом се назива скуп седам дана, који се у обичном животу и *недељом* назива. У цркви се под недељом подразумева само први дан седмице — *дан воскресни*, који и у самој ствари јесте *недељни дан, дан у који се не ради, не дела*. Црквена седмица почиње суботном вечерњом, а завршује се деветим часом следеће суботе. Годишње бројање седмица почиње се од празника педесетнице, односно од понедеоника после силаска Светога Духа (другога дана Духова), те услед тога изгледа, као да су недеље последњи дани у седмици. Али ова привидна неумесност исправљена је тиме, што се не броје седмице, већ недељни дани; према

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

томе, пошто прођу шест дана прве седмице, први недељни дан иза њих, назива се првом недељом по Педесетници; друга недеља — другом недељом и т. д. Бројање ово завршује се петом недељом пре почетка великога поста. Број недеља у овом размаку времена мења се према годинама; он је мањи када Пасха раније пада и обратно. Четири недеље пред ускршњим постом не рачунају се, јер имају своје засебне називе, наиме: Недеља *Митара и Фарисеја*, недеља *блуднога сина*, — јер се у дотичне недеље на Литургијама читају јеванђеоске приче о Митару и Фарисеју, односно о блудном сину; затим долази: недеља *месоустина*, која се због тога тако назива, што је после забрањено јести месо, — и недеља *сироустина*, после које престаје употреба сира и млека и уопште белог смока, пош о одмах иза ње почиње велики пост. Недеље великога поста броје се и називају се следећим, начином: Недеља прва — *православија* (народ ју зове чиста), недеља друга (пачиста), недеља трећа *крстопоклона*, недеља четврта (средопосна), недеља пета (глувна) и недеља шеста — *каји* (цветна). Цветном недељом започиње *страстна* (велика) *седмица*, иза које нам наступа *Пасха* — *Ускрс* односно *светла* или *пасхална седмица*. Недеље после Ускрса означају се и бројем и засебним називима, сходно смислу Богослужења дотичних недеља. Наиме, друга недеља после Ускрса (прва је недеља сам велики празник Пасхе) назива се недељом *апшипасхе* или недеља *Томина*; недеља трећа — *недељом мироносица*; недеља четврта — *недељом ослабљенога*; недеља пета — *недељом Самарјанке*; недеља шеста — *недељом о слепом*; недеља седма — *недељом свештих отаца*; недеља осма — *педесетница*, од које по ново започиње годишње бројање недеља.

Серафимъ — је реч јеврејска и значи *огњени, који гори* Серафимима се назива један чин небесне јерархије. Називом овим обележава се огњена, горућа љубав дотичних небесних сила, према Богу.

Синаџарѿй. — Грчка реч *συναξίς* (*συναξίς*) значи *скуп, збор зарад спомињања свете вечере, односно и саму успомену свете вечере*. Од поменуте речи постала је и реч *синаџарѿй*, којом се означава *скуп историчких података, што се односе на извесни празник или на којег свештешља*. Скуп таквих

синаксара, чини књигу, која се назива *прологом* (в. *прологъ*). Осим тога у постном и цветном Триоду налазе се синаксари свију празника, од недеље митара и фарисеја, па до недеље свију свештих. Дотични синаксари налазе се у Триодима, обично иза шесте песме празничнога канона.

Синкелъ. (в. *протосинкелъ*).

Синодикъ. — Грчка реч *συνδικός* — *који се сједињава, који је у свези*. Реч ова употребљена у средњем роду с предречицом *το συνδικόν* значи *књижница*, и у овом значењу се употребљава реч синодик у православној цркви. Према томе, под синодиком се подразумева књига, у коју се — по жељи појединих Хришћана — уписују имена умрлих Хришћана, ради вечног спомињања при Богослужењима. У синодик се могу уписивати и имена живих, ради молитве за здравље и спасење њихово. У пређашња времена употребљавале су се у цркви т. з. *диптихе* (*δύο* — две *πτυχες* — таблице) — две таблице или два листа, а по некада и један лист, раздељен на две половине, од којих су на једној записивана имена живих, а на другој имена умрлих — која су при Богослужењима спомињана. Скуп тих диптиха у једну књигу назива се синодиком. — У место овога назива, код нас је у употреби назив — *чипуља*.

(Наставиће се.)

Расправа

о српским петицијама

у сабору краљевина Хрватске Славоније и Далмације.

(Свршетак.)

Заступник др. *Шандор Егерсдорфер* (наставља:)

Из речи непосредног мог г. предговорника сваки, који мало мисли, мора закључити, да тога народа српскога ипак имаде, јер кад га не би било, како би се могли препирати шњим, како долазити до спора с неким кога у опће нема? Рецимо, да га овђе у Загребу и загребачкеј жупанији нема, али негђе га има, па ако га има и ако се то докаже и углави, да се је у становито историјско доба доселио; ако знадемо пут, којим је сеоба бивала, онда јоште тврдити, да народа српског нема, да дакле није дошао, то би очито чудо предоставило.

Да извађам даље своје конклузије, ја не требам ништа, него то признање народа срп-

скога. То ми је доста, а са оним, који каже, да га нема, нема за мене разговора; то је исто као и с оним, који каже у географији: нема Америке; добро, нема је, ал с таквим нема ни даљег разговора. Зато се не могу ни обазирати на оно, што је у свом говору очитовао госп. др. Миле Старчевић у име чисте странке права, јер са таквим не може човек разговарати. Јер како долази човек до тога, да даје озбиљу енунциацију о нечему чега нема, тога си ја не могу помишљати; непомљиво ми је, да се о целом једном народу, о целом спору, који године и године траје, даје очитовање у сериосној форми, па уз то каже: свега, о чем говорим, нема.

Ја сам рекао, да стојим уз захтеве, који су у представци Срба личке жупаније написани, ја сам их већ прије заговарао, па стојим уз њих и сада. Нећу овде говорити о неким питањима, која су у њима подређене важности, камо особито спада оно наглашавање законитог уређења. Ја држам, да нема правога разлога, да се узакони ни барјак ни ћирилица, јер није узаконен ни барјак хрватски нити латиница.

Такова питања по мом схватању не стварају се законом и не могу изходити из законске норме, него такве ствари, тако звана инпондерабилиа у народном животу, увађају се животом самим, својом снагом и тежином и ове ће се провести, морају се провести и бити ће проведене. Је ли лако или тежко, да ли са законом или без закона, свеједно је. То су питања, која си народ сам уређује оним моментом, кад тварну вољу своју у становитом смеру изрази, кад своје деловање према тој вољи удеси; тим су така питања узаконена, додуше не у збирци закона, него у срцима толиких и толиких народника, које води једна воља и једна мисао.

Питам вас, господо, кад је наша тробојница узаконена? Никада; по закону имали би је скинути и увести барјак црвено бели, јер је то наша стара застава, тко ју је узаконио, тко увео, младеж ју је негде начинила, на Марковом Тргу, где ли; светина ју је створила, народ ју је створио за времена народног препорода. Где је ту закон? Па макар сто закона дошло, који би ју забранили, она би ипак стајала као признан стјег хрватског народа. Треба ли ту закона? Не треба.

Али то је нузгредна ствар, је ли таково што баш наредбом, законом или обичајем уведено — ма како уведено, само да је уведено, а уведено

ће бити и увести се мора. То је моје тврдо уверење.

Друго је, зашто ја заговарам тај предлог, који иде тамо, да се остали захтеви, изим захтева о закону интерконфесионалном, даду кр. земаљској влади на изучавање.

Ту по мом схватању лежи у даљњим петицијама један моменат, који се провлачи кроз ње, а који се коси са развојем модерне државе. Тај момент лежи у оним захтевима, који захтевају становите чинидбе са стране државе, са стране земље, становите чинидбе на корист српскога народа и српске цркве, али искључују при том државну контролу тих чинидба.

Ови захтеви кажу држави: Уздржавај нам српске школе, подупри нам српску цркву, за намирење наших захтева ти земљо мораш се побринути. Добро, ја то признајем, али кажу даље: дотичне своте имаш нам изручити, па ни мукац.

У том има додуше нешто основана у историји, основана у историји по том, што је за српску цркву створен сасвим легалан, посебан орган. Дакле има ту легална контрола, није то додуше исто, као да би држава неког приватника подупирала.

Има дакле овђе захтева, који су основани на прошлости, — али се ови косе по мом начелу с идејом модерне државе. Ни једна држава такве творевине не подноси, која не би стојала под државном контролом.

То лежи у оној концентрацији сила садашње државе, и ако народ српски хоће да дође до потпуне равноправности с народом хрватским, онда он мора од те историчке, на привилегијама основане и из других векова потичуће аутономије на корист модерне државе нешто жртвовати. Ако жртвује, онда нема сумње, да ће сасма лако бити ове праведне захтеве српскога народа остварити.

Али тако дуго, док с једном ногом стоји на становишту средовечних привилегија, а с другом у модерном веку, тако дуго постоје оне погешкоће у провађању појединих захтева, које сам нагласио.

Ја не ћу рећи, да треба жртава са стране хрватског народа; нема ту жртава, него има по мом суду и схватању од срца приправности излечити све оно, што по сачињава тегобе народа српскога.

Али, ако има тога расположења у народу

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

хрватском, народ српски мора по мом схватању сам са собом бити на чисту, да он од тих привилегија и од тога смера, који се коси с модерном државом, мора нешто попустити.

Он се не може поставити на становиште државе у држави; не може рећи: ту стоји конгрес мога народа и тај конгрес није одговоран никоме. Јест, добро, али онда немој ти од државе ништа ни тражити. Ту треба са српске стране, да иде народ један корак даље, као што не треба, да иде хрватски народ корак даље, него да оном, што мисли и осећа у души, да томе само одзив даде. Зато, јер се кроз ове захтеве вуче као црвена нит идеја, коју сам нагласио, зато сам за предлог одбора, да се та питања морају дати влади на изучавање, јер видим, да се многи од ових захтева са овом нашом модерном државом коси, то се мора довести у склад, треба даљег изучавања и преговора између једних и других фактора. С тога ја напуштам своје становиште, које сам нагласио у уводу и пристајем уз мњење одборова. То вреди гледе једног дела одборовог предлога, у другом делу бави се тај предлог интерконфесионалним законом.

Ту мислим, да смо сви сложни, и ми који смо говорили и они, који су неми у тој ствари и они, који нити не признају, да Срба имаде, али интерконфесионални закон би начинили. Дакле ту мислим, да смо сложни; дакако сваки си га представља на други начин; један либералним, други мање либералним, ну о том може бити своједобно говора; али је потреба тога закон признао од свих страна и фактора.

Ја држим, да се вис. влада не ће моћи ни штети отети једнодушно изјављеној жељи сабора, да у што краћем року тај закон донесе, и то већ зато чим пре, јер мислим, да тај интерконфесионални закон треба да буде исходите даљему раду у овом питању, да то има бити прва степеница на оним стубама, на којима се можемо успети до мирнога и коначнога решења свих питања, која су овђе изнесена.

Ми си морамо предочити, вис. саборе, крај тога увек, да решење питања изван конфесионалнога није циљ него само средство за решење оних других питања, а ова друга треба да се изучавају, јер решење тих питања, које би по мом мњењу врло лако било, да сам ја сам, неизмерно је тешко у данашњим приликама у

којима се налазимо. Ми морамо узети и време и добу, у којој живимо и диспозицију народа, како стоји; морамо рачунати и с фразама, морамо рачунати с предрасудама, са свим тим факторима морамо рачунати. И ако гледамо на то, ја држим, да је данданашње такво време, да је у њему та питања извести до краја много теже, него што би то било пре двадесет година.

Овде се сада говори и расправља о том, да два народа у домовини нашој, која овде у компактним скупинама живе, два народа са својом историјом, са својим циљевима, са својом организацијом, два народа која су кроз столећа делила један те исти удес, приступе бар почетку решавања једнога многогодишњег спора. Па, видите, господо, они људи, који једном делу хрватског народа, рецимо, на челу стоје, они не ће ни да говоре, ни да расправљају. Други су си опет то лако учинили; они кажу: Нема их. Питам ја, господо, како је тешко у једном друштву, у којем одломак тога друштва не ће ни да говори, ни да расправља, како је тамо ствар довести до краја!

Ја држим, да народ наш не стоји на том стајалишту, да о тим питањима не ће ни говорити, ни расправљати, јер о њима *de facto* говори и расправља. И кад он не би о њима говорио и расправљао, не би ни овђе дошло до те расправе. Народ и говори и расправља и хоће да говори и расправља. Али господа не ће. Они се морају делити од воље, од жеље народа; морају се у противност ставити спрема њега. За што? Јер не могу. У време, господо, где избија тако ненормалан појав — јер да је то нормалан појав, то ваљда не ће нико рећи — ићи решавати ова питања, ствар је, која је по мојем назору спојена с великом одговорности; јер под таквима приликама не би свакако било тако лако повољно, свестрано, јединствено и савршено решење, као што би било онда, кад би све странке и сви делови суделовали у том послу.

За то ја мислим, да спокојно можемо оставити ово питање неколико времена, да га кр. зем. влада изучи, и то тим више, што држим, да то не ће предуго трајати. Јер кад се ставити део интелегиције, онај, који се зове цвет интелегенције, стави у толику опреку с целим радом народа, с мишљењем и душом народа, то онда не може дуго потрајати.

То је таква абнормална појава, која мора

WWW.UNILIB.RS

скоро место уступити нормалним одношајима. Не може се наике тајити, што сам рекао, да народ о том питању расправља, говори и има свој суд. Они дакле, који о том немају суда, који о том не расправљају, стоје у опреци с тим народом, с оним народом, о ком не знају, како се зове. (Глас са деснице: Не ће, да знају.) Нити да је хрватски, не ће да знају. Ја против томе говорим. Они неће казати, нити да је хрватски народ, него кажу, да је то наш народ. Али тај наш народ — сад ћете видети, што ће изаћи — мора бити у народном јединству! Ја не знам, за што мора бити у народном јединству, кад је један. Кад је наш народ, онда је један. Али ипак они себи морају тражити некаково јединство овоме једном „нашем народу“. (На десници веселост.)

Али тај наш народ има две цркве. Дакле један јединствени тај „наш народ“ припада у црквеном обзиру српској патријаршији. То ипак није истина, да од нас Хрвата који припада српској патријаршији. Јер ту се ради о нашем народу, јер о српском у целом очитовању нема говора. Дакле тај наш народ, који али није српски, тај да потпада српској патријаршији! Ето, господо, тако стоји написано. (Таде Смичиклас: софиста!) Није то софизам, него је оно језуитизам, што сте ви очитовали, кад се неусудите ни име народа споменути.

Онај цвет интелигенције, који долази у такву опреку са начелом и са свагдањим радом народа, са његовим изјавама и тежњама, да заборава, како се тај народ зове, не ће дуго сметати слози народа хрватскога и српскога, која си је слога наша уточиште у овој странци, којој ја припадам и за коју слогу сам радио до сада и радити ћу у напредак. (На десници бурни „Живео“.)

Известилац *Стеван В. Поповић*: Високи саборе! После изјаве Његове Преузвишености светлога нашега бана: да ће његова влада у просуђивају српскога питања поступати у смислу споразума створенога између Срба и Хрвата год. 1884. и 1887., који је споразум нашао свога прегнантнијега израза год. 1897. у изјави пресветл. госп. Васе Ђурђевића, тадашњега председника клуба Срба, заступника на сабору крајина Хрватске, Славоније и Далмације: да ће рад Срба заступника у крилу народне странке ићи у хрватској заједници са њезиним члановима Хрватима, — произлази из значајне с братском

љубављу задахнуте изјаве народнога заступника дра. Николе Томашића, изречене у име народне странке, да њезино становиште у питању српскоме кулминира у овоме: да се српске жеље и захтеви имају просуђивати са стране Хрвата са љубављу и предусретљивости и да је жеља сваког патриотичнога Хрвата, да се праведни захтеви и потребе Срба остваре. После изјаве његове, којом у име народне странке очитује: да тежња за јединством народа не смије у себи задржавати негацију имена и народнога бића српскога и да сваки патриотичан Хрват сматра српско питање и својим народним питањем, које се има у интересу земље и народа решити — ја бих могао и одустати од завршне речи.

Но ипак морам, да се послужим завршном речи из других разлога.

Изјава коалиране опорбе, изречена народним заступником г. др. Брешћенским, сматра православно Србе као једно ружно зло, које у интересу јединства народа треба сузбити, изјава пак чисте странке права перхоресцира у опће опстанак српског народног бића.

Срби заступници на овоме високоме сабору били су у томе већ давно на чисто, а обе ове изјаве оправдале су поновно држање Срба заступника у овој високој кући, које су држање образложили другови моји, својим смишљеним, стварним говорима, народни заступници др. Јован Шевић и прота Илија Машић.

Из топлога и духовитога говора мога пријатеља г. народнога заст. дра. Александра Егерсдорфера излази на једном месту, да су православно Срби, који су поднели високом сабору овом своје познате молбе, стојећи на своје аутономне привилегиалне стајалишту, дошли донекле у опреку за захтевима модерне државе.

Ова тврдња даје ми повода, да учиним једну примедбу на говор г. дра. А. Егерсдорфера. У питању је она тачка молбеница, којом се моли, да наша влада дели саразмерну припомоћ српској православној цркви не непосредно него преко врховног автономнога административног органа, преко саборскога одбора у Ср. Карловцима.

Мени је као известиоцу дужност, да нагласим, да се тај део захтева и молба темељи на овоме: Прво се тражи та припомоћ да буде саразмерна према броју православних Срба у домовини, саразмерна према материјалним средствима, којима они обстанак и развитак домовине и њезиног самосталног живота одушевљено,

домољубно и вољно потпомажу, а други момент у том захтеву лежи у том, што молитељи моле, да се та саразмерна припомоћ, односно делење исте, преда аутономном органу српске православне цркве, врховном административном органу саборскоме. Ово се тражи не ради тога, што би се хтело игнорovati врховно државно надзорно право, које је у свакој модерно-правној држави ошће признато, него ради тога, што би молитељи желели, да се при деоби те припомоћи узме обзира на целокупну потребу оних који ту потребу траже. Ту целокупну потребу држе молитељи, да је кадар боље да уочи онај врховни орган црквени, који је дужан по положају своме, да има у сваком свом расположењу целокупност те цркве на уму. Државна власт, која води бригу о свим главнијим моментима јавнога живота црквеног, неће бити у сваком случају кадра, да свестрано просуди и омању потребу. Земаљска влада не може улазити у такве појединости, да знаде сваки и најмањи извор, којим се река аутономнога црквенога живота храни и натапа.

Не стога разлога, што молитељи желе, да се игнорује оно надзорно врховно државно право, него што би желели, да се та припомоћ, која се даје, даје баш оним, који је заслужују, и да се та припомоћ обраћа само на оне цели, којима је намењена, за то би желели, да се та припомоћ даје преко врховних административних органа српске православне цркве.

Да тај захтев не стоји у опречи са модерним државним животом, слободан сам, да се позовем на један аналог, који је некада владао у Угарској при делењу државне припомоћи православној романској цркви. Колико је мени познато, давала се једном припомоћ романској цркви по врховним аутономним органима те цркве, на они, који су на челу те цркве, раздљивали су ту припомоћ према потребама појединих опћина, појединих парохија и појединих црквених лица. Је ли и сада у Романа у Угарској тако — не знам за извесно; али мени је довољно да нагласим: да делење земаљске припомоћи преко надлежног црквеног органа не тангира право врховног државног надзора. Дакле не стоји та тврдња г. предговорника, да се у том питању молитељи држе привилегираног становишта из аутономне ексклузивности; они, стојећи на црквено-аутономном становишту уочују потребе своје цркве живље, те желе, да

се тим потребама што боље доскочи, па зато и траже, да се та саразмерна припомоћ дели преко врховних административних органа њихове цркве.

Високи саборе! Дужност ми је, да се осврнем и на неке тврдње свога поштованог друга г. народног заступника дра. Мила Старчевића, који изјавом, учлињеном именом чисте странке права, назива молитеље православне Србе из свију крајева наше миле домовине — „грчко-источњацима“, лојалне и домољубним жаром задахнуте молбе њихове означаје „преузетим захтевима, који иду на то, да створе државу у држави.“

Ја не могу ни одлучније, а можда ни речитије одбити ову неосновану тврдњу, скинути ову осваду са молитеља, него ако прочитам с дозволом вис. куће оно неколико речи, којима почиње молба православних Срба из Лике и Крбаве, која је тако рећи родоначелник осталих молба. Из тих речи ће се онда вис. кућа најбоље уверити, да молитељи не траже, оно што траже, из разлога, што би хтели да створе „државу у држави,“ него, да молитељи траже да се призна само оно, што је њима вековима светиња, оно, што је обележје њихове народности, траже само то, да се они у слободној употреби тога не узнемирују, да се једном ставе у потпуно уживање свих оних права, којима би били обезбеђени у уживању и развоју особина своје миле српске народности. Почетак те молбе гласи овако (чита):

„Високи саборе! С даном утеловљења бивше војне Крајине краљевине Хрватској и Славонији природно је било, да се у срцу српског народа бивше те војне Крајине разгрејале оправдане његове наде, е ће на сунцу уставне слободe народност српска у свим појавима живота стећи у проширеним краљевинама Хрватској и Славонији мирног и законитог уживања, осигурања. Српски је народ гајити смео ту наду тим више, што су његове вековне заслуге по земљу ову, домовину његову, неоспорне, никад у сумњу недовођене, с највишег места најодлучније признаване. На деценије се већ броје од оног радосно дочеканог дана, када бивша војничка Крајина извину се из вековног напорног и крвавог војничког живота и зарадова се светлој јабуци уставне слободe. Деценији се броје, а ми с болом у срцу и души још и данас казати морамо, да српски народ у краљевинама Хрват-

ској и Славонији не види још остварене праведне жеље и захтеве своје. Српски народ као народ уза све своје грађанске дужности, којима по уставу задовољавати мора и с пуним пожрвовањем задовољава им, — не види осигураних уставним законима најбитнијих својих народносних права“.

Високи саборе! Овај увод у молбеницу православних Срба из Лике и Крбаве јесте тенор, који се као црвена нит провлачи кроз све остале молбенице. Нигде се ту не наглашује политички значај тих тежња, него се свуда гласно и јасно с пуним жаром истинскога домољубља наглашује само она народна тежња, која иде у том правцу: да признавањем и заштитом уживања тих обилежја народности српски народ буде умирен и задовољан, како би српски народ тај могао даље и у данима који долазе, а не зна се хоће ли бити ведри или мутни — јер то људско око не може да предвиди — припасти свом својом снагом радо и вољно у обрани целокупног тако рећи политичко-народног живота у овој својој милој домовини.

Ја држим дакле, високи саборе, да онај, који зна, да све ове тежње, изложене у овим молбама, иду тим правцем, не ради мудро, ако одриче томе српскоме народу име, којим се он поноси и дичи кроз стотине векова.

Ко је народима надевао имена, то ја држим, да то не ће моћи знати ни рећи нам ни најмудрији, ни најсвестранији историчар. Као што је свако добро од Бога, тако је згр сам Бог хтео, да сваки народ надене себи оно име, које је њему мило и драго. С тога доћи и порицати име једном народу, с којим се он кроз векове поноси и кога се трудио, да га свим напором своје умне и физичне снаге убележи у историји људскога развитка светлим словима, држим, да није нити упутно нити мудро. Чиста странка права не ради, дакле, ни мудро ни патриотично, када пориче српскоме народу његово име, јер је то име убележено у културној и у политичкој повести наше миле домовине и то забележено поштеним тежњама, забележено јуначком славном обраном ове земље, забележено крвљу тога народа у обрани свију права, свију тековина ове миле домовине. (Живео! на десници.)

Да је Бог хтео, да у шуми створи не само букве и грабове, он не би био створио и храстове. Ветар гору облама, али када је шума у сваком свом дрвету снажна, не може ни ветар

да је обори, јер се дрво ослања о дрво те се чврето држи. Тако се наслања и човек на човека, један народ на другога. Сваки народ има своје тежње, али сваки ваља да поштује исте тежње и у другога, јер иначе не може имати ни потпоре ни наслона — него ће стојати самостран.

Није дакле упутно подметати српскоме народу, који живи у овој земљи, и који је према њојзи кроз стотине година дао таквих сјајних доказа своје верности и у прошлости, а даје доказа верности и оданости и у садашњости, који се утицао за циљеве, којима ова земља овај народ служи, нелојалне тежње онда — када он излази пред ову високу кућу с лојалном молбом: да се промотре његове жеље и уважи-мо, што је у њима оправдано.

Није праведно подметати српскоме народу, да он хоће, да оснује овим својим жељама државу у држави. Нема у овим петицијама ниједне речи из које би се могло мислити, да тај народ тражи тим жељама обележје некога свога изузетног државно политичкога положаја, он тражи једино да буде заштићен у обележју свога народнога живота.

Нико не може доказати, пак ни најречитији вођа чисте странке права, да тражити признање равноправности своје цркве, да тражити равноправност ћиричкога писма, тражити слободан развитак својих културних установа, да то значи „оснивати државу у држави“. Све је то већ основано у овој држави, и све то већ служи узвишеним циљевима ове државе.

И црква има свој узвишен циљ, она нема само да спрема човека вером у Бога за бољи небесни живот, него има да развије и своју културну мисију; има да развија и оснажи човека религијозно-моралним животом, да може јачом снагом служити оним узвишеним задатцима, којима треба да служи у људскоме друштву у држави и домовини. (Одобравање на десници.)

Не можете ви рећи, кад тај народ тражећи размерну потпору за своју цркву, да тражи државу у држави, него он тим хоће, да његова црква може свом узвишеном циљу све јаче и достојније служити. Одбијам одлучно од православних Срба молитеља ових петиција, да су ишли за тим, да оснују државу у држави. Слушајући те речи, мени изгледа, да чиста странка права тера политику онога патка, који је загнурио кљун у брљу на не може или не ће

да види ни небо, ни сунце, ни време, које хуји мимо њега и жељезницом и електрицитетом. Тај патак је загњурио кљун у блато, брбоће по блату, па не зна, шта око њега бива. (Одобравање на десници. Заст. др. Миле Старчевић: Ви брбоћете по блату.)

Чиста странка права ушла је у нечисто земљиште негације српскога народа, забола је као оно патак свој кљун па само брбоће по својој програму не бринући се за потребе народа и земље. Тако се не служи једној земљи. Живот има својих права и захтева, и кад он озбиљно куца гвозденом алком на вратима за остварење својих захтева, морају му се та врата да отворе и да се задовоље оправдани захтеви.

Не може се дакле у државном животу радити као патак, који тури кљун у брљу, а дигне реп у вис. Чиста странка права ради као тај патак. Када извуче кљун она пљусне блатом по ономе кога дохвати. Али ко пљује више себе — пада му на образ. (Заст. др. Миле Старчевић: Вама пада!) Ви пљуете на нас Србе, али то пада вама на образ! Тако бива, а биваће вам увек тако — јер кад ви игнорирате један један део синова ове земље, онда морам и ја да изађем за часак из улоге известиоца одбора. И ја се поносим, што сам син српскога народа, крв није вода, те морам да одбијем најодлучније све ваше инсинуације од онога народа, који је ове петиције поднео. (На десници одобравање и бурно пљескање и живео.)

Народ српски у овој нашој домовини тражи задовољење оправданих својих жеља; те су жеље проучаване од стране одбора, и то савесно, и ја сам се трудио, да их мирно и објективно изнесем пред ову високу кућу, настојао сам, да именом саборскога одбора за богоштовје и наставу означим пут, којим мислимо, да ће молителни наћи најпоузданије удовољење својим оправданим жељама.

Ја држим после свега, што сам чуо у овој високој кући, да је тај пут оправдан и да води к циљу, уверен сам, да ће се од стране високе владе оправдане жеље уважити, а поднети и потребна законска основа о уређењу конфесионалних односа српске православне цркве. Уверен сам, да сваки онај, који се дичи и поноси именом српским, да љуби ову нашу земљу као своју милу домовину — љуби је исто онако жарко, као што је љуби сваки онај, који се поноси и дичи именом хрватским. Баш зато, што је од-

борским предлогом означен сигуран пут, који води братској слози хрватско-српској — за то сам слободан, да тај предлог високом сабору топло препоручим. (Бурно одобравање на десници. Известиоцу честитају.)

Председник: Расправа је закључена. Питам, прима ли вис. сабор предлог одбора за богоштовје и наставу, како је он прочитан из извешћа од 12. вељаче 1900. бр. 900. саб.?

Она господа, која су за предлог, нека изволе устати.

(Устаје већина.)

Предлог је примљен са свима против четири гласа. (Заст. Давид Старчевић: Каква четири! — Смеј.) Који су седели, они су против.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Школски Савет.) сазван је у своје седнице за 10 (23) март о. г.

(Скинут са манастирске управе.) Епархијски Административни Одбор Вршачки, у седници својој од 22 фебруара о. г., извршио је решење Саборског Одбора, те скинуо с управе манастира Војловице дра. Емилијана Радића, који до те управе и није дошао био коректним путем. За старатеље манастира поставио је исти одбор: окружног протопрезвитера Панчевачког Саву Стојшића, пароха Луку Поповића и дра. Павла Марјановића. Административни Одбор је оставио Вршачкој конзисторији на расположење, да истога Радића или остави и даље као члана братства манастира Војловице, с платом обичног јеромонаха, или да га премести из тог манастира. Сигурно ће Радић сад опет постати „слободан клирик“!

Карловци, 2. (15.) марта 1900.

Да нам је до полемике, широко поље за њу нуди нам данашњи одговор Браников на наш чланак у прошлом броју: „Шта је са сабором?“ Но ми не можемо ту понуду примити из ових разлога: 1. Јер ни својим чланком нисмо хтели полемисати, него само исправити неке несправности у Браникову чланку (бр. 23) и изнети истину о неким чињеницама. 2. Јер смо све наводе Браникова одговора већ у своје време побрили и опровргли. Понављати све то, био би

данае анахронизам, а с обзиром на конзеквенцију данашње саборске већине, посао узалудан. 3. Јер са онима, који истину, познату свима заинтересованим круговима још од 1897. г., тако радикалски игнорују, да је називају клеветом и подвалом — изван нашега укуса је полемисати. 4. Јер се „Браник“ у почетку свога одговора послужио аргументом, који га дисквалификује за полемику с нама, а нас решава — у овом случају — и дужности полемике с њиме.

Дана 11. (24.) о. м. одржаће се у саборној цркви карловачкој четрдесето-дневни помен за душу блаженопоч. архимандрита *Платона Телечког*.

Управа Ман. Беочина.

Књижевне вести.

Тумачење Јеванђеља са Беседама

од Архимандрита Фирмилијана

Најновије издање у 3 књиге, које износе преко 70 штампаних табака, велике осмине, на најфинијој хартији, а у тврдом кожном повезу, може се добити за 5 фор. и 50 новчића, само у познатој радњи свију црквених утвари, књига, Јеванђеља и црквених и свештеничких одеља.

В. Марковић и Павловић
у Београду и Земуну.

Напомена.

Пошто је време, да црквене општине подносе епархијским административним одборима „Сумарне исказе о стању црквено-општинских благајни“ и Додатке инвентару коренитог иметка црквено-општинског“; упозорјују се исте, да нужне табаке за то у потписатој штампарији добити могу, и то прве по 4 фил., а друге по 8 фил. табак.

Даље препоручујемо (најновије издање) „Књижице о уплати дугујуће главнице и камата у српској правосл. црквеној општини“. — Цена 10 пот.

Српска Манастирска Штампарија
у Карловцима.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad С. О. 7511./2324. ex 1899.

17 3—3

С Т Е Ч А Ј.

Овим се расписује стечај ради попуњавања места вешбеника (практиканта) код књиговодства срп. нар. цркв. фондова и заклада у Карловцима са годишњом платом од 1000 круна и постављањем у привременом својству.

Срби, који желе получити ово место, нека поднесу своје ваљано инструјисане молбенице

срп. прав. нар. цркв. саборском одбору најдаље до 9. (22.) марта 1899. године, имајући сваки нарочито исказати, да је са успехом свршио трговачку школу. Првенство осим тога ће имати, који су неко време били у служби код којег финансијског завода.

У Карловцима 16. (28.) фебруара 1900. год.

Председништво
саборскога одбора.

Ј Е Ф Т И М Б А. 18 3—3

Дне 11. (24.) марта о. г. у два сата послје Водне обдржаваће се у парохијском звању у пел. Барни (пошта Велики Грђевац) јефтимба за градњу новог иконостаса и владичанске столице у парохијалној цркви.

Искљична је цијена 5.105 К. 94 Фил. Јефтимба је усмена, и то према увиђавности потписанога одбора или на цео посао или на поједине групе посла. Ко жели да се натјече, нека најкашње дан у очи јефтимбе до 6 сати по подне положи одбору 10% од искљичне цијене у име јамчевине, и то или у готову или у папирима пуниларне вриједности.

План и трошковник по Високопречасној Епархијској Конзисторији у Пакрацу одобрен, и други поближи увјети могу се у парох. звању увиђети, сваки дан од данас почам од 8—12 сати до подне и 3—6 по подне, као и на дан саме јефтимбе до подне.

Из сједнице црквенога одбора у Великој Барни 13. (25.) фебруара 1900.

Саво Теодоровић   Васа Никшић
парох.   председник.

Ad бр. К. 36./53. ex 1900.

16 3—3

С Т Е Ч А Ј.

На упражњену парохију V. разреда у Обрежи. Комитенти нека своје прописно инструјиране молбенице надлежним путем овој конзисторији до 15. марта по ст. о г. поднесу.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 19. (31.) јануара 1900.

Георгије с. р.

Патријарх.

Ad бр. К. 41./68 ex 1900.

15 3—3

Е Д И К Т.

Услед бракоразводне молбе Анке Мунђановић рођ. Божић из Карловаца против супруга јој Аркадија Мунђановића сада непознатог боравишта, — позава се речени Аркадије, да од првог увршћења едикта овог у новинама па за шест месеци место садањег свог пребивања овој конзисторији или пријави или сам лично престане, у противном случају ће се ова бракоразводна парница и без њега окончати.

Из седнице арх. конзисторије, држане у Карловци 19. (31.) јануара 1900.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ХРИШЋАНСКО-ПОЗЛАТАРСКА РАДИОНИЦА ЗА ЦРКВЕНЕ УТВАРИ
ЛУЈА ТАУША

Дунавска улица У НОВОМ САДУ код Златног Крста
РАДЊА ПОСТОЈИ ОД 1883. ГОД.

За набавку строго српских правосл. црквених утвари, у сопственој изради а јефтином ценом препоручујем моју хришћанску позлатарску радионицу и брата стовариште. По чудо јефтиној цени може свака славна српска православна црквена општина себи црквене утвари набавити. као: одежде, барјане, лтије, школске и све задружне заставе, небо стихаре, завесе, налоње, застираче на часну трапезу, плаштанице појасеве. Даље: рипиде, кандила, чираке пред двери, чираче-трикиле, крстове, кивоте за часну трапезу, петохљебнице, бројанице, разне ручне крстове, кадионице путире, ибрике, венчанице, цолијелеје од стакла и бронза. Иконе на платну, лиму и дрвету, руком рађене масном б.јом за целивање. Руске иконе у сребро и злато коване, као и на артији и стаклу.

Продајем без путника, те се тако скупоцени путни трешкови и прсвиције од ЕСПАНА ОДБИЈАЈУ, и због тога сам у стању штев. муштерије јефтиније послужити.

Моје стовариште није само у огласу (Авонцу) написано или насликано, него заиста отворена радња и велико стовариште црквених утвари строго српског православног стила. Ради уверења, ко од мојих поштов. муштерија и пошт. публике у Новом Саду дође, најучтивље га молим и позивам да изволи моје стовариште и радњу посетити и прегледати. Још напомињем, да кроз безу с највећим фабрикама: француским, талијанским, швајцарским и аустријским које израђују свилу и бродат, у стању сам с великим избором послужити, а нарочито молим поштоване муштерије да се не даду наговорити и то само купити што Вам у кућу донесу и наметну, него Вас молим да заштитегте мустре.

Моју позлатарску радионицу препоручујем за израђивање свију могућих црквених послова: нове иконостасе, тронове, Христове гробове, певнице, столове, као и оправку старих послова итд. Многобројна признања и сведочења важе за солидну и поштену службу. 21 2-3

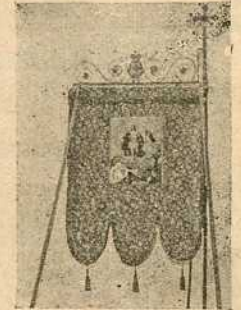
Рипида масном бојом израђене иконе од лима washgold позлата 7 ф. 50 л. (или 15 круна) и месинг полирато 10 ф. 50 л. (или 21 круна).

Барјак вунени дамаст 26 ф. (или 52 круне) свилени 40 до 50, 65-80 ф. (или 130-160 круна)

35, 45, 55 ф. (или 70, 90, 110 круна.)

Од 250-600 ф. (или 500 до 1200 круна)

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

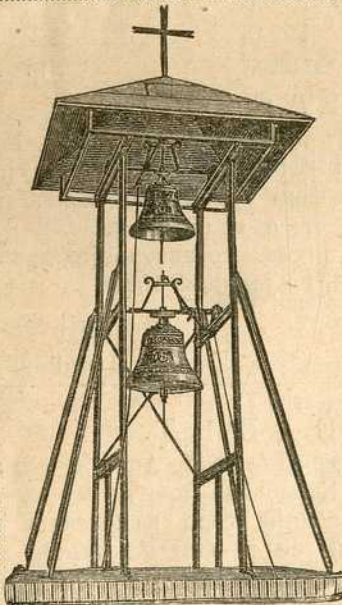
Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,** која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначаје са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у тороњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

52

Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миланарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миланарском медаљом.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА